

Om bildning i krigstider

Den senaste tidens upptrappning av terordåd i Europa – som kulminerade i dödandet av 130 människor i Paris – har skakat oss. Vi hör om höjda säkerhetsnivåer, skarpare tonläge och kraftfulla attacker mot ISIS-baser. Europas ledare, inklusive Sveriges och andra nordiska ledare, uppmanar på samma gång till lugn och vaksamhet. Uppmaningarna är nog uttryck för en politisk realism. Men att försöka fortsätta leva våra liv och samtidigt vara vaksamma är inte lätt. Nu får också européer möta sin oro att få sin frihet inskränkt. Detta är läget i skrivande stund, och vi får be för alla de ledare och de som arbetar politiskt och på fälten om vishet och mod att stå upp för de värden som Europa historiskt sett är grundat på.

Under hösten har jag återkommit till en predikan av C.S. Lewis som han höll alldeles i början av andra världskriget, hösten 1939. Lewis var vid den här tiden en etablerad kulturell profil samt lärare och forskare vid Oxfords universitet men hade själv stridit i första världskriget bara några årtionden tidigare. Titeln på predikan var "Learning in War-Time". Han börjar med att notera att universitetet är en gemenskap som är till för att söka bildning och lärdom och att studier (de flesta som satt i bänkarna denna höstkalla St. Mary var troligen studenter) kunde förefalla en udda och överflödiga sak att ägna sig åt när det är krig:

What is the use of beginning a task which we have so little chance of finishing? Or, even if we ourselves should happen not to be interrupted by death or military service, why

should we – indeed how can we – continue to take an interest in these placid occupations when the lives of our friends and the liberties of Europe are in the balance? Is it not like fiddling while Rome burns?

Lewis talar osentimentalt om att det som vi mest prisar och föraktar, längtar efter och fruktar i livet som kristna inte är fred och krig. Dessa är uttryck av de realiteter som de antyder, nämligen himmel och helvete. Kriget är en dyster och grym bild av något långt värre som vi kan ana. Freden kan i varje fall ibland vara ett tillstånd som är vackert och kan leda tankarna till något långt bättre än välstånd och underhållning. När Lewis talade menade han inte på något sätt att förändliga krig och fred utan att mitt i våra liv, var vi än befinner oss, finner vi antydningar om något långt mer, starkare och mer dramatisk än det som vi faktiskt upplever för tillfället. Reflektionen över denna djupa längtan om "något mer" är en genomgående tråd i Lewis hela författarskap.

Så det verkliga problemet, menar Lewis, är egentligen inte hur man kan syssla med bildning i krigstider utan hur man i fredstider kan syssla med bildning i en värld med två utgångar.¹ Det är ett faktum att vi är alltjämt människor, både i krig och fred. Vår mänsklighet kan komma fram i dagen och blomstra eller gömmas och dö i båda tillstånden. För vi är inte bara djur som söker att fortplanta oss och överleva. I vår bräckliga kropp som är så lik djurens bor också en bit av himlen. Denna dubbla aspekt i våra väsen blir synlig i de förmågor som utmärker

1. Detta är framställt på ett imaginativt sätt i Lewis *The Great Divorce* (1945).

oss från djuren: vi kan tala, bygga hus och flygplan, skratta och gråta, ingå kontrakt, skulptera, tillbe, leka, måla och argumentera filosofiskt. Dessa förmågor kan användas för olika syften och kan med övning och Guds hjälp bli de medel genom vilka vi förverkligar vilka vi verkligen är. Eftersom människan, för att tala med Cicero, är ”mellan ängel och best”, befinner hon sig alltid någonstans mellan och på väg mot himmel eller helvete. Givet kvalitén hos våra förmågor och deras inriktning kan det sägas att det även i fredstider – på bakgatorna, bakom persiennerna, och i våra bröst – pågår ett krig. Ibland kommer detta ut på gatorna och rapporteras i media. Då klagar vi, gråter och protesterar – och i bästa fall uppvisar vi mod. I bästa fall. Må Gud stå oss bi i vår tid och i våra försök att vara människor i en allt mer omänsklig värld.

Flera av våra förmågor är sådana att de synes värdelösa i tider av krigslarm. Hur kan någon i sådana bistra tider ägna sig åt att studera, skriva fotnoter och formulera argument (och kanske finna ett nöje i uppgiften)? För att bildning kan och bör vara en hjälp att behålla ett sunt perspektiv på tillvaron, i goda såväl som onda tider. Bildningen, inte minst teologisk bildning, hjälper oss att inte glömma att livet är mer än maten, kläderna och huset, att vi har en historia och att vi ingår i en och samma värld av människor som försöker bli mer människor. För den kultur eller stat som permanent förespråkar att alla dess medlemmar lägger ner pennorna och böckerna och tar upp svärdet och skölden i kampen mot fienden är slaget förlorat. Måhända vinner man kanske ett historiskt slag men man förlorar en kultur.

En kultur ”existerar alltid i skuggan av något oändligt mycket mer viktigt än kulturen själv”, säger Lewis. Kulturen, varav

bildning är en del, är i sig ett uttryck för vart vår längtan går. För kulturen är nämligen ytterst sett religiös. Inte i meningen att den i sig är andlig eller bättre ju mer sofistikerad den är utan i meningen att allt vi gör, gör vi för Gud. Eller inte. Fred är en gåva som skall förvaltas och krig är ett tillstånd som parasiterar på detta goda. Men ytterst, eller mest grundläggande, pekar freden bortom sig själv: på oss och på vad vi är och vad vi hoppas att bli.

Jag anbefaller *Theofilos* läsare, medarbetare och skribenter att själva läsa, reflektera över och tillsammans diskutera Lewis gamla predikan!²

Tolle lege!

Stefan Lindholm
Redaktör
red@theofilos.nu

I detta nummer...

Först ut i *academia* är Knut Alfsvåg, professor i systematisk teologi vid MHS. Han tar sig an ”transhumanismen” – idén om att vi genom teknologin kommer att över-skrida våra mänskliga livsvillkor. Detta ställer oss inför många teologiska, filosofiska och etiska frågor. Alfsvåg argumenterar för att transumanismen som ideologi är självmotsägande i epistemologiskt, antropologiskt och teologiskt hänseende.

Torbjörn Larspers, lektor i kyrkohistoria och studierektor vid Johannelunds teologiska högskola, är en kännare av modern väckelsehistoria. Han ser närmare på olika organisationsförsök inom den nyevangeliska rörelsen från ca. 1840. (Grupperna blev senare integrerade i SAM, Missionsförbundet och EFS.) Viktigt i processen var frågorna om medbestämmande och konfessionalitet. Larspers grundliga undersökning säger oss något om mångfalden av frågor och rörelser som präglade väckelsen.